

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศิลปากร 2530: 1) มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญ ในการส่งเสริมและเกื้อหนุนต่อการพัฒนาประเทศ เป็นแหล่งผลิตกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ มีอุดมการณ์หลักอยู่ที่ความเป็นเลิศทางวิชาการ (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ 2530: 4) ห้องสมุดในฐานะ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญและเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งในการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพและบทบาทที่สามารถตอบสนองความคาดหวังของ ผู้ใช้บริการ

ห้องสมุดมหาวิทยาลัย มีพันธกิจสำคัญในการส่งเสริมการเรียนการสอน การวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีหน้าที่ 1) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา การค้นคว้า การเก็บรวบรวม ข้อมูล การให้บริการตลอดจนการอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับอาจารย์ นิสิต นักศึกษาและผู้ ที่ประสงค์ศึกษาค้นคว้าวิจัย 2) สนองตอบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ของการอุดมศึกษา เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาการของมหาวิทยาลัยที่จะ สร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการให้กับสถาบันอุดมศึกษาที่จะต้องพัฒนาให้ทันสมัย และ 3) เป็น แหล่งเรียนรู้ของอาจารย์ นิสิต นักศึกษาและประชาชน ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และตลอดชีวิต (ทบวงมหาวิทยาลัย 2544: 2) โดยทั่วไปห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีงานหลัก ประกอบด้วย งานบริหาร งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ งานวิเคราะห์สารสนเทศ งานบริการ และเผยแพร่สารสนเทศ การสอนการรู้สารสนเทศ โดยกลุ่มผู้ใช้บริการที่สำคัญของห้องสมุดคือ อาจารย์และนิสิตนักศึกษา ผลการวิจัยของ ธีณา สวัสดิ์สรรพ (2522) นวลละออ ไชยมงคล (2522) และสุจิตรา เพื่องวรรณะ (2524) พบว่าห้องสมุดมีความสำคัญต่อการสอน การทำงานวิจัย และงานเขียนของอาจารย์

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย ศิลปากร พ.ศ. 2530 มาตรา 8 วรรคสอง เป็นหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ จัดแบ่งส่วนราชการ

ออกเป็น 3 หน่วยงาน คือ 1) สำนักงานเลขานุการ 2) หอสมุดสาขา วังท่าพระ 3) หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ (ส่วนหอสมุดวิชาเกษตรศาสตร์สหเทพชบุรี เป็นการแบ่งงานภายในตั้งแต่ พ.ศ. 2545) มีพันธกิจสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนและการวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดำเนินการและจัดบริการสารสนเทศทางวิชาการอย่างรวดเร็ว มีศักยภาพในทุกสาขาวิชาที่มีการเรียนการสอนและการวิจัยในมหาวิทยาลัย รวมทั้งการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เป็นศูนย์กลางการบริการด้านห้องสมุดและเทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับส่งเสริมการเรียนการสอน การวิจัยของอาจารย์ นักศึกษาและข้าราชการของมหาวิทยาลัยตลอดจนบุคคลภายนอก 2) เป็นแหล่งรวบรวม เก็บรักษา และให้บริการด้านข้อมูลเอกสาร วัสดุทัศนวัสดุที่มีความสำคัญและมีคุณค่า 3) เพื่อส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อและข้อเสนอเทศทางด้านศิลปกรรมและวัฒนธรรมไทย 4) เพื่อขยายขอบเขตเครือข่ายและประสานงานกับมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาอื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นการเพิ่มคุณภาพด้านบริการวิชาการ และ 5) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บและการสืบค้นข้อมูลงานบริหารและงานบริการของหอสมุด (สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร 2544: 2)

การบริหารสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร มีคณะกรรมการประจำสำนักหอสมุดกลาง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลางเป็นประธานกรรมการ รองผู้อำนวยการที่ผู้อำนวยการมอบหมาย 1 คน เป็นรองประธานกรรมการ หัวหน้าหอสมุด เป็นกรรมการ และมีอาจารย์ซึ่งเป็นผู้แทนจากคณะวิชา ผู้แทนจากสถาบัน สำนัก และศูนย์ ที่อธิการบดีแต่งตั้งโดยการเสนอจากที่ประชุมคณบดี จำนวน 5 คน เป็นกรรมการ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นเลขานุการ อธิการบดีโดยความเห็นชอบของที่ประชุมคณบดีอาจแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบุคคลภายนอกจำนวนไม่เกิน 1 ใน 3 ของคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้นเป็นกรรมการด้วยก็ได้ กรรมการที่อธิการบดีแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งสองปี คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ 1) กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารงานของสำนักหอสมุดกลางเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยและให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสำนักหอสมุดกลาง 2) พิจารณาเสนอแนะเกี่ยวกับการวางระเบียบและออกข้อบังคับภายในสำนักหอสมุดกลางต่อมหาวิทยาลัย 3) ให้คำปรึกษา เสนอความเห็นแก่ผู้อำนวยการ 4) พิจารณาเสนอแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อดำเนินการใดๆ ได้ตามภารกิจเฉพาะและตามความเหมาะสม 5) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่มหาวิทยาลัยมอบหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานห้องสมุดและสารนิเทศ และ 6) ประสานงานห้องสมุดและสารนิเทศระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยศิลปากร 2535: 1-3)

การบริหารจัดการห้องสมุดให้บรรลุวัตถุประสงค์ การสร้างความเข้าใจอันดี ความร่วมมือและการสนับสนุนจากกลุ่มต่างๆ เป็นปัจจัยอันสำคัญยิ่งที่บรรณารักษ์จะดำเนินการกิจสู่ความเป็นเลิศของห้องสมุด (ชุดิมา สัจจามันท์ 2541: 64) แนวคิดของความร่วมมือเป็นกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร การใช้สารสนเทศ ความรู้ การใช้ทรัพยากรเครื่องมือต่างๆ และบุคลากรร่วมกันเป็นปัจจัยส่งให้งานความร่วมมือเป็นผลสำเร็จ (Hardy, Philips and Lawrence 2003: 324-325) ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ช่วยพัฒนางานบริการห้องสมุดให้เกิดประโยชน์สูงสุด (อมรรัตน์ ธิชัย 2542: 22) และความสำเร็จของห้องสมุดส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารและคณาจารย์ อันนำไปสู่บริการที่มีประสิทธิภาพ (Rader 1999) โดยความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์อาจเกิดจากความสมัครใจหรือการแต่งตั้งจากคณะวิชาให้มีตัวแทนคณะวิชาติดต่อกับห้องสมุดเกี่ยวกับการเสนอแนะ คัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการหรือเกี่ยวข้องกับการบริการของห้องสมุด

ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ปรากฏในกิจกรรมลักษณะต่างๆ เช่น การดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ โดยการสนับสนุนของคณบดีคณะวิชา หัวหน้าส่วนราชการนั้น โดยอาจารย์ร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารงานห้องสมุด ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์มีความสำคัญในการคัดเลือก และจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ ทำให้ห้องสมุดทราบว่า จะต้องจัดหาทรัพยากรสารสนเทศใดมาส่งเสริมการเรียนการสอนตามที่อาจารย์ต้องการ ควรจัดบริการใดจึงจะส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าของนิสิต นักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ทำให้ห้องสมุดมีความทันสมัยมากขึ้น (วันชัย ศิริชนะ 2540: 107) ได้รับทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยของอาจารย์ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและการเปลี่ยนแปลงของศาสตร์แต่ละสาขา สามารถใช้วางแผนหลักสูตรและการเปิดสอนวิชาใหม่ (Qobose 1999; Pinfield and Andrew 1999; Heller-Ross 1996; Walther 2003; White 2004) ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงแหล่งสารสนเทศที่ต้องการและใช้ทรัพยากรสารสนเทศได้ดียิ่งขึ้น มีทักษะการค้นคว้าวิจัยและรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Pinfield and Andrew 1999; Macauley and Jenny 1999; Houdyshell 2003; Holtze 2001)

ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริการของห้องสมุดให้บรรลุวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ นโยบาย แผนงานและเป้าหมาย เพื่อสนับสนุนบทบาทของห้องสมุดต่อการเรียนการสอน สนองความต้องการ ความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ใช้งานวิจัยหลายเรื่องได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความร่วมมือของอาจารย์กับบรรณารักษ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อให้ได้ทรัพยากรสารสนเทศตรงกับความต้องการของอาจารย์และสอดคล้องกับ

หลักสูตรการเรียนการสอน (มุกดา มีลาภ 2531; มาลินี ศรีพิสุทธิ์ 2532; ลักขณา บำรุงชูเกียรติ 2536; จุฑามาศ ถึงนาค 2539; อัมพร อุไรชตมาศ 2539; สุภัทราภรณ์ กุลภา 2547) ควรสำรวจ ทรัพยากรสารสนเทศก่อนการสอนและก่อนมอบหมายงานให้นักศึกษาค้นคว้า (สุธนา วงศ์ทอง สรรค์ 2538) เนื่องจากยังไม่มีงานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับ บรรณารักษ์ในการบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยโดยตรง และมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต พระราชวังสนามจันทร์ มีการประสานงานระหว่างห้องสมุดกับคณะวิชาโดยมีตัวแทนจากคณะวิชา ซึ่งอาจเป็นอาจารย์ หรือข้าราชการที่ได้รับมอบหมายจากคณะวิชาให้ทำหน้าที่ประสานงาน การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเพียงประการเดียว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความร่วมมือระหว่างอาจารย์ กับบรรณารักษ์ในการบริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ด้านการบริหาร การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การวิเคราะห์สารสนเทศ และการบริการผู้ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการของห้องสมุด อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการบริการและ ส่งผลถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยโดยรวม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

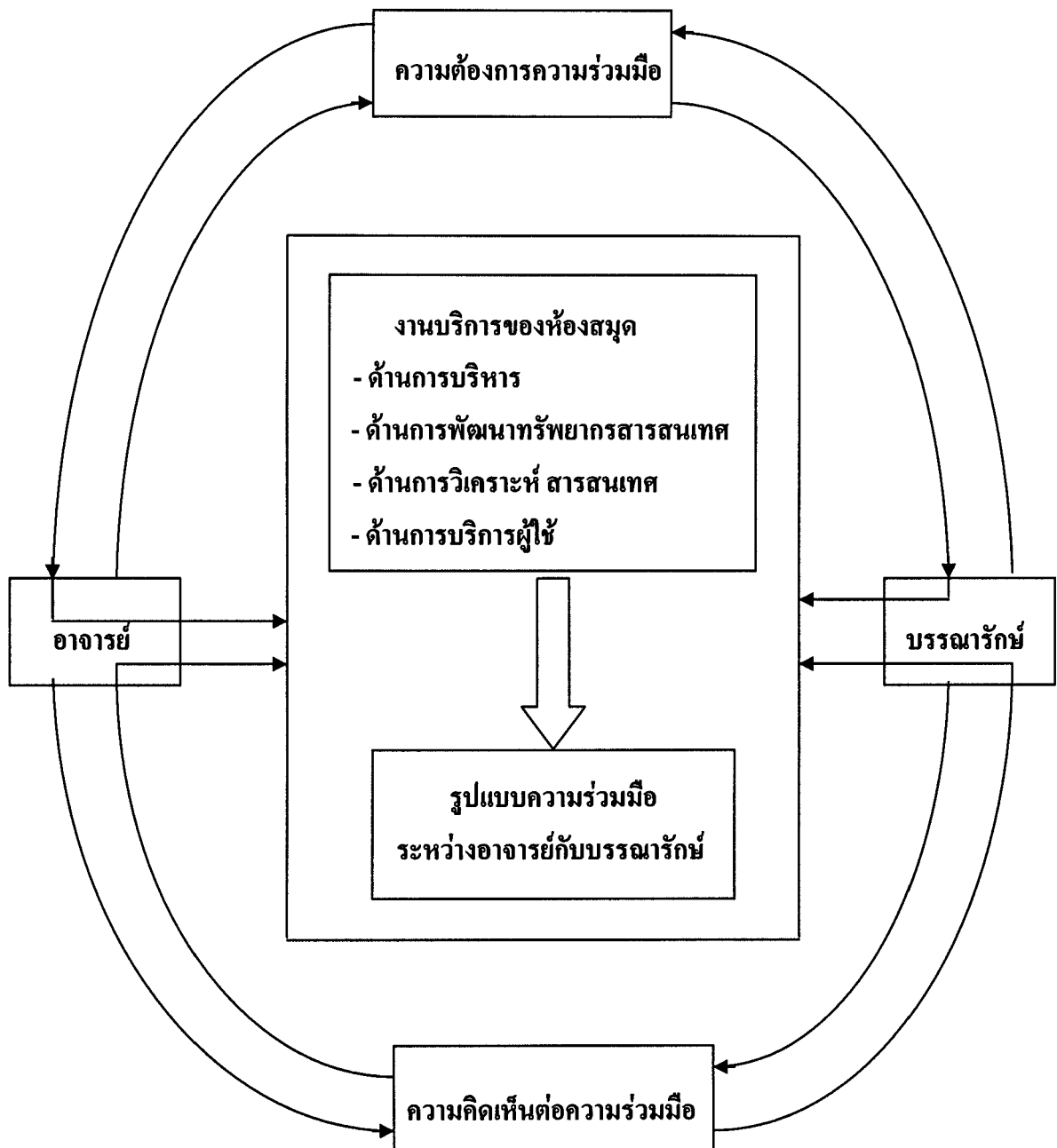
2.1 เพื่อศึกษาความต้องการของอาจารย์ต่อความร่วมมือจากบรรณารักษ์ และความ คิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อความต้องการความร่วมมือของอาจารย์ในการบริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

2.2 เพื่อศึกษาความต้องการของบรรณารักษ์ต่อความร่วมมือจากอาจารย์ และความ คิดเห็นของอาจารย์ต่อความต้องการความร่วมมือของบรรณารักษ์ในการบริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

2.3 เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมของความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ ในการบริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ความร่วมมือระหว่างอาจารย์ กับบรรณารักษ์
ในการบริการห้องสมุด

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 การวิจัยนี้ศึกษาความต้องการ และความคิดเห็นต่อความร่วมมือระหว่างอาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ 5 คณะวิชา กับบรรณารักษ์ หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร

4.2 ผลการศึกษานำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมต่อความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการบริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ความร่วมมือในการบริการห้องสมุด หมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ กับบรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงานในหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร ในด้านการบริหาร การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การวิเคราะห์สารสนเทศ และการบริการผู้ใช้

5.2 การบริการห้องสมุด หมายถึง งานด้านการบริหาร การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การวิเคราะห์สารสนเทศ และการบริการผู้ใช้ ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

5.3 รูปแบบความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการบริการห้องสมุด หมายถึง 1) ลักษณะความร่วมมือแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ 2) ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อความร่วมมือ ได้แก่ วิสัยทัศน์การเป็นผู้นำให้เกิดความร่วมมือ วัฒนธรรมความร่วมมือขององค์การ นโยบาย แผนกลยุทธ์และทรัพยากรดำเนินการ ผู้ใช้บริการสารสนเทศและบุคลากรทำงาน การจัดการความร่วมมือ การดำเนินการความร่วมมือ และ มาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับศักยภาพการทำงานของระบบ บริการและกิจกรรมต่างๆ ที่ห้องสมุดจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ และ 3) องค์ประกอบของความร่วมมือ ได้แก่ ความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และบรรณารักษ์

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

6.1 ทราบความต้องการและความคิดเห็นของอาจารย์กับบรรณารักษ์อันจะเป็นแนวทางพัฒนาความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการบริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการบริการห้องสมุดที่ส่งผลถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยโดยรวม

6.2 ได้รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการบริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

6.3 เป็นแนวทางแก่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยอื่นในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์